

Els Comuns, el 'processisme' i la conquesta de noves sobiraniaes

Gerardo Pisarello

Fa uns dies, **Jordi Muñoz** publicava a CRÍTIC [un interessant i raonat article](#) sobre la complexa relació entre els Comuns i l'independentisme. Aquest text va aparèixer entre les votacions a la mesa del Congrés i la polèmica generada per l'anunci d'una exposició sobre el franquisme al Born. **Des d'aleshores, les tensions entre el món dels Comuns i certs sectors de l'independentisme han augmentat de manera significativa.** Moltes d'aquestes tensions són part del joc polític i no s'han de magnificar. Però també és necessari cercar alternatives que desbloquegin l'escenari actual i contribueixin a una certa entesa entre els qui defensen el canvi social i la radicalitat democràtica. L'objectiu d'aquest article és plantejar algunes idees en aquest sentit, dialogant amb les tesis que **Muñoz** planteja en el seu text.

Les raons de les tensions entre el món dels Comuns i una part de l'independentisme són variades. En opinió de **Muñoz**, hi ha una part "sorollosa" de l'independentisme que té animadversió pels Comuns, no tant perquè no siguin independentistes, sinó fonamentalment "perquè són d'esquerres". Aquestes veus constituïrien el gruix dels qui, des de les xarxes o des dels mitjans, "contribueixen, sovint, a un ambient irrespirable". En canvi, hi hauria tot un segment d'independentistes d'esquerres que han mirat amb simpatia aquest espai, que voldrien una entesa, però que progressivament s'hi estan allunyant pels silencis i ambigüitats dels Comuns sobre la qüestió nacional. Aquesta descripció té elements innegables de veritat, però admet alguns matisos.

El 'processisme' com a problema

Hi ha moltes raons, d'entrada, per sostenir que les crítiques contra els Comuns no tenen a veure estrictament amb la seva posició sobre la independència.

Tant Barcelona En Comú com En Comú Podem han defensat sempre el dret d'autodeterminació, que inclou el dret a la independència. Així mateix, compten entre les seves files a molta gent no independentista, però també a gent que sí que ho és. El punt de conflicte, per tant, no és exactament aquest. No té a veure tant amb el suposat "anti-independentisme intens i insistent" dels Comuns del que parla **Jordi Muñoz**, com amb la seva desconfiança oberta envers el 'processisme'. O dit d'una manera menys equívoca: **el rebuig d'un full de ruta polític acordat per Junts pel Sí i (en part) per la CUP que permet a CDC (o al PDC) mantenir la direcció del Govern de Catalunya i bona part de la seva hegemonia cultural i econòmica, en el seu moment més delicat com a partit polític.**

Efectivament, moltes de les invectives dirigides als Comuns en els últims temps són crítiques partidistes. Provenen sobretot de sectors conservadors i dretans, però també d'una part creixent de les esquerres independentistes. Aquestes crítiques obeeixen a diversos factors, però estan lligades, com el mateix **Jordi Muñoz** admet, a "la competència electoral entre espais contigus".

Moltes de les tensions entre els Comuns i certs sectors de l'independentisme no s'entendrien sense el que Jordi Muñoz anomena "la mala gestió del post 27-S" i sense els resultats de les eleccions generals del 20-D i del 26-J. Aquests comicis van fer emergir una realitat sociològica i electoral no contemplada pel relat polític dominant a Catalunya fins aleshores. **Una realitat que, al parer meu, va més enllà "del tradicional vot dual" esmentat per Muñoz.** Certament, una part del vot d'En Comú Podem procedeix d'electors que es declaren independentistes (entre el 30 i el 40%, [segons](#)

[dades publicades a CRÍTIC](#)). Però això no vol dir que aquests electors no se sentin part dels Comuns o que comparteixin un full de ruta que, com que no qüestiona el paper preponderant de CDC, dificulta, no ja obtenir la independència, sinó la conquesta d'espais concrets de sobirania (habitacional, educativa, energètica) i l'exercici efectiu del dret d'autodeterminació.

El problema dels Comuns no és tant amb l'independentisme com amb el 'processisme'.

Aquí rau, crec, un dels punts més discutibles de l'argumentació de **Jordi Muñoz**. **No reconèixer que el problema dels Comuns no és tant amb l'independentisme com amb el 'processisme'**. En el fons, les discrepàncies fortes dels Comuns no tenen a veure tant amb el "què" (referèndum no necessàriament acordat, procés constituent, república catalana) com amb el "com" (fer-ho ja, a través de qualsevol tipus de gest, deixant que CDC pugui determinar el sentit del procés).

En realitat, un full de ruta controlat per una CDC (més o menys renovada), apareix com una proposta feble en termes sobiranistes, ja que és incapaç de ser prou transversal, d'interpel·lar a les majories socials del país (la de la Catalunya de comarques i també la de les ciutats invisibles, metropolitanes, que més han patit amb la crisi)

I és una proposta feble perquè **la concepció convergent de la nació catalana continua ancorada en molts dels registres elitistes i excloents del noucentisme**. Aquesta concepció està renyida amb el que històricament ha defensat la tradició rica i plural del catalanisme popular i social. La del republicanisme federal de lliure adhesió d'un **Abdò Terrades**, d'un **Roca i Farreras**, d'un **Pi i Margall** o d'un **Companys**. La del catalanisme llibertari de **Seguí** o **Peirò**. La marxista de **Maurín** o **Nin**. La socialista de **Campalans** i **Serra i Moret**. La socialista liberal de **Rovira i Virgili**. La comunista de **Comorera**. L'antifranquista, obrera, veïnal i municipalista de la transició. La feminista de **Montserrat Roig** o **Maria Mercè Marçal**.

Un full de ruta que manté l'hegemonia de CDC també és poc sobiranista perquè les seves prioritats programàtiques no són simples aspiracions teòriques. Han marcat de manera efectiva el Govern de la Generalitat dels últims anys i han conspirat contra la sobirania fiscal (rebaixa fiscal a casinos) contra la sobirania educativa (reforçant el paper de les escoles d'elit) contra la sobirania econòmica (impulsant activament projectes empresarials especulatius o ambientalment nocius, com el Barcelona World).

De fet, **la relació del món convergent amb el PP, malgrat algunes sonores batalles mediàtiques, dista de ser tan llunyana com s'afirma en públic**. No només per les votacions conjuntes que es van produir en àmbits clau com les contrareformes laborals o les polítiques d'austeritat, sinó per alguns intents recentíssims d'entesa, com els derivats de la fallida operació Homs, executada sense embuts en ple procés de "desconnexió".

El pacte de Junts pel Sí i els pactes municipals

Jordi Muñoz insisteix en què els Comuns no haurien de menysprear el "gir a l'esquerra" i el "progressiu però ja imparabile canvi d'hegemonia" que s'ha produït dins de l'independentisme. Potser. El problema, però, és que **aquesta hegemonia està lluny d'haver-se traslladat al Govern de la Generalitat**. I això és el que resta credibilitat a molts actes de desobediència que s'haurien de produir sota la presidència de CDC (que a més a més, cal recordar-ho, controla el 60% de la llista de Junts pel Sí).

Molta gent independentista reconeix que aquest escenari dificulta l'apropament al "procés" del món

dels Comuns. Però recorda que també els Comuns han acceptat pactar amb el PSC, mostrant amb aquesta decisió la seva renúncia a qualsevol canvi de fons. També aquí, la discrepància és inevitable. Podríem analitzar a bastament les causes de l'actual acord de Govern a Barcelona, on el paper d'ERC i de la CUP, com sosté **Jordi Muñoz**, no és una qüestió menor. **El que no és de rebut és tractar els pactes CDC-ERC a la Generalitat i Barcelona En Comú-PSC a l'Ajuntament com si fossin dos acords simètrics.**

Junts pel Sí és una confluència hegemnitzada per CDC. A Barcelona el PSC es troba en una posició minoritària

Les diferències, de fet, són notables. Junts pel Sí és una confluència hegemnitzada per CDC, que d'aquesta manera s'ha assegurat la seva preeminència ni més ni menys que al Govern de la Generalitat. A Barcelona, en canvi, el PSC es troba en una posició clarament minoritària. En realitat, **els acords municipals tenen un sentit que no pot extrapolar-se a altres escales.** ERC governa en minoria amb el PSC a Montmeló; participa amb el PSC d'un govern liderat per CDC a Lloret; governa amb el PSC a Caldes d'Estrac i governa a Sants Sant Vicenç dels Horts amb el suport d'un grup vinculat a Podem, sense que ningú hagi demanat cap trencament.

Fins i tot la CUP governa amb CDC a Cerdanyola i a Argentona amb el PSC, i és coneguda la bona relació existent entre el govern de Badalona, encapçalat per una dona independentista d'esquerres com **Dolors Sabater**, i el govern de Santa Coloma encapçalat per una socialista com **Núria Parlón**.

Totes aquestes afinitats o acords poden qüestionar-se o justificar-se. Però no impliquen que les forces d'esquerres que els protagonitzen hagin renunciat a les seves propostes de canvi, i en cap cas tenen la mateixa entitat que l'actual pacte de Junts pel Sí al Govern de la Generalitat.

Els límits d'un RUI sota l'hegemonia de CDC

El paper predominant de CDC també afecta la credibilitat d'algunes alternatives polítiques que darrerament s'estan posant sobre la taula, com l'anomenat referèndum unilateral, oficial i vinculat.

Els Comuns sempre han defensat el referèndum com a via concreta d'exercici del dret a decidir i a la lliure determinació. Per ser efectiu, aquest referèndum ha de gaudir de les màximes garanties processals i ha de poder assolir una participació ciutadana àmplia. **En un Estat democràtic, la millor manera d'aconseguir-ho seria a través d'un acord amb el Govern estatal, com va passar al Quebec o a Escòcia.** Això és el que els Comuns i moltes entitats independentistes han defensat fins ara, mostrant que si hi hagués voluntat política una consulta d'aquest tipus seria possible a través de la via prevista per l'article 92 de la Constitució espanyola.

Quan el govern de l'Estat bloqueja de manera sistemàtica el referèndum acordat, és legítim plantejar altres vies no necessàriament pactades

Certament, quan el govern de l'Estat bloqueja de manera sistemàtica aquesta possibilitat, és totalment legítim plantejar altres vies, no necessàriament acordades amb l'Estat, per exercir el dret d'autodeterminació. La clau és que aquesta iniciativa garanteixi condicions justes i imparcials de votació (amb funcionaris, observadors, instàncies efectives de control), impliqui a sectors amplis de la població i obtingui el reconeixement, si més no, d'altres forces polítiques i instàncies estatals i/o Internacionals. En definitiva, hauria de ser un referèndum, no necessàriament acordat, però si prou

reconegut per aliats interns i externs que reforcin la seva efectivitat.

No està gens clar que CDC vulgui o sigui capaç d'impulsar un referèndum d'aquest tipus o altres mesures de desobediència massiva capaces de forçar a l'Estat a negociar. De moment, només ha fet esment a un inconcret "mecanisme unilateral democràtic", al mateix temps que ha donat suport explícit a lleis antisocials del PP, ha impulsat nombroses mesures conservadores al Parlament de Catalunya (com el ja esmentat suport a les escoles concertades d'elit o les pistoles Taser) i no ha deixat de cercar acords amb el Govern estatal per mantenir grup parlamentari propi.

És més, **fins i tot si CDC s'atrevis a convocar una consulta d'aquest tipus, és dubtós que aconseguís implicar a un sector ampli de les capes populars del país.** Unes capes que, per òbvies raons -les retallades, els vincles de CDC amb la corrupció- no volen donar més aire, no ja a la independència com a opció, sinó a un govern encapçalat per la dreta.

Confiar-ho tot a la repressió estatal, a la lògica del "com pitjor millor", tampoc sembla una bona estratègia. D'una banda, perquè el mateix Estat ha après a dosificar les seves iniciatives autoritàries. D'una altra, perquè sense la implicació d'una part substancial de les classes populars i mitjanes del país, i sense la simpatia de les classes populars i d'altres sectors progressistes de la resta de l'Estat i d'Europa, és molt difícil que una iniciativa legítima com la de un referèndum no acordat pugui provocar el "terratrèmol polític" que desitja **Jordi Muñoz**. En canvi, **hi hauria un risc cert de convertir-la en una reedició degradada i amb efectes limitats de la consulta del 9-N.**

Les eleccions constituents com a alternativa

És en aquest punt on **Jordi Muñoz** (i molta més gent) té dret a adreçar-se al món dels Comuns per preguntar: quina és, doncs, l'alternativa? No fer res? Limitar-se a gestionar dins dels estrets límits jurídics i polítics del règim constitucional vigent?

La resposta, en la meua opinió, ha de ser clarament negativa, i hauria d'incorporar-se a les prioritats organitzatives i estratègiques dels Comuns. No acceptar el full de ruta "processista" no implica resignar-se al bloqueig del PP, mantenir l'estatus quo o, com apunta **Muñoz**, asseure's a esperar que tot s'estimbi per continuar amb les polítiques de sempre. Hi ha alternatives. **Preparar l'escenari per una futura entesa entre les diferents forces sobiranistes del país, independentistes i no independentistes, amb una hegemonia de les esquerres**, que és el que segons les enquestes i els darrers resultats electorals, s'ajusta més a la realitat de Catalunya.

Ara bé, perquè això pugui passar, és fonamental canviar l'actual correlació de forces al carrer i a les institucions catalanes. I això no implica sumar-se, sense més, al full de ruta actualment en marxa. **En una democràcia representativa, l'única manera de canviar la correlació de forces institucional és a través d'unes noves eleccions.** Les urnes, òbviament, no ho canvien tot. Molt menys si no hi ha pressió al carrer. Però serveixen per comptar i per acabar decidint d'una altra manera. Com ja ha passat el 20-D o el 26-J, unes noves eleccions permetrien certificar la pèrdua d'hegemonia de CDC i establir les bases per a una entesa entre diferents forces d'esquerres.

Per tal que això sigui possible i tingui un sentit transformador, les pròximes eleccions no poden ser simplement autonòmiques. Haurien de ser, com ha insistit recentment en **Xavi Domènech**, unes eleccions políticament constituents. És a dir, unes eleccions a un Parlament que, a banda de les seves funcions legislatives ordinàries, certifiqui l'esgotament del model autonòmic i el bloqueig exercit pel PP i elabori un marc jurídic sobirà per Catalunya.

Avançar cap a una República o un Estat propis, però des d'una altra correlació de forces

Per ser realment constituents, unes eleccions d'aquest tipus haurien de venir precedides per un debat informat i plural sobre el model de país que la ciutadania de Catalunya desitja i necessita.

Però un debat realment constituent no pot ser dissenyat, com passa ara, exclusivament per a qui vol un Estat independent. **Hauria d'adreçar-se a la majoria social, a les classes treballadores i als sectors mitjans, independentistes i no independentistes**, que creuen que el poble de Catalunya ha de poder decidir sobiranament l'abast del seu autogovern i la manera de relacionar-se amb l'Estat.

Davant el bloqueig del PP, aquesta defensa de l'autogovern no pot consistir en el manteniment de l'status quo o en la simple defensa de l'actual Estatut d'Autonomia. Al contrari, exigeix avançar cap a una proposta de Constitució per a un Estat o una República propis.

Aquest Estat o República sobirà podria plantejar, lliurement i en condicions d'igualtat, una unió federada o confederada amb Espanya o amb els diferents pobles peninsulars i europeus. La fórmula concreta dependria dels debats i de les mobilitzacions constituents previs, de la configuració política del nou Parlament i de la ratificació final mitjançant referèndum del text resultant. Però comportaria, sens dubte, **una impugnació en tota regla de la cotilla centralitzadora en què s'ha convertit el règim constitucional espanyol**.

És obvi que la proposta d'un Estat propi, d'una "República catalana del 99%" lliurement federada o confederada amb altres pobles, difícilment podria prosperar en una Espanya monàrquica, governada per forces centralitzadores i autoritàries disposades a servir-se de les clavegueres de l'Estat per ofegar qualsevol iniciativa democratitzadora que qüestionari el seu poder.

Un procés constituent no subordinat necessitaria, com qualsevol iniciativa sobirana, aliats

Per això, **un procés constituent no subordinat, o un referèndum de ratificació constitucional, necessitaria, com qualsevol iniciativa sobirana, aliats**. D'aquí la importància que el procés constituent català aconsegueixi esperonar altres debats i mobilitzacions constituents complementaris: a Galícia, al País Basc, a Andalusia, a Madrid, i al conjunt de l'Estat.

Això permetria que el clam d'una República catalana social i democràtica pogués enfortir i nodrir-se dels anhels republicans existents entre les gentes i pobles peninsulars, o de l'aspiració a una República espanyola o ibèrica, igualment social, democràtica i respectuosa amb la plurinacionalitat i amb el dret a la lliure determinació dels seus pobles i de la seva gent (la mateixa **Ada Colau** va apuntar en aquesta direcció quan va afirmar que el seu ideal seria una República Catalana lliurement federada amb una República espanyola plurinacional).

La conquesta de sobiranes lliurement compartides

En un escenari així, **l'èmfasi no es posaria tant en la unilateralitat com en la no subordinació**. Més que en la idea de desconexió, en l'eixamplament de la idea de sobirania, és a dir, en la conquesta d'espais de decisió propis que poden ser lliurement compartits. La insistència en la conquesta de sobiranes -laboral, energètica, habitacional, tecnològica- que es poden compartir

no es compadeix bé amb el “nosaltres sols”, el “ja s’ho faran”, o pitjor, el “que es fotin”. Ans el contrari, obliga a plantejar obertament la necessitat de les aliances i la fraternitat entre els pobles i les seves gents, començant pels que més estan patint la crisi, així com el reconeixement i la coordinació de moltes lluites comunes –contra la corrupció i la precarietat, per les llibertats polítiques i els drets socials i laborals, per la sostenibilitat ecològica, per la igualtat de gènere, per l’enfortiment del municipalisme–.

Aquesta conquesta de sobirania podria començar a realitzar-se ja, en el marc legal vigent (de fet hi ha moltes lleis urgents que el Parlament de Catalunya podria haver aprovat i no ha fet), però sens dubte exigiria desbordar-lo. Això fa que aquesta proposta pugui rebre les mateixes objeccions que s’adrecen al RUI o a altres iniciatives que se situen fora del marc legal estatal, ja que també corre el risc de ser bloquejada pel govern central o el TC i de quedar reduïda a un gest sense conseqüències pràctiques.

Una eventual entesa sobiranista àmplia amb hegemonia d’esquerres estaria en millors condicions que l’actual procés per generar força social

Això és cert. La diferència, crec, és que unes eleccions constituents, i una eventual entesa sobiranista àmplia, amb hegemonia de les esquerres, estaria en molt millors condicions que l’actual “procés” de generar una força social capaç de modificar efectivament la realitat i d’obligar a l’Estat, arribat el cas, a negociar.

I això, per diverses raons. En primer lloc, perquè **de mantenir-se les tendències electorals actuals, seria molt probable que unes eleccions constituents facilitessin el sorpasso de les esquerres, independentistes i no independentistes, eixamplant el suport i la força social de sobiranisme**. En segon lloc, perquè un procés d’aquest tipus, hegemunitzat per posicions d’esquerra, despertaria moltes més simpaties entre les classes populars i les forces progressistes de la resta de l’Estat, d’Europa i del món. Finalment, perquè un procés constituent realment obert a independentistes i no independentistes permetria, alhora, neutralitzar l’autoritarisme del PP i del nacionalisme espanyolista en general i conjurar el to de superioritat moral que sovint destil·len algunes posicions nacionalistes a Catalunya.

Les condicions per a una mobilització i un debat constituents

Aquesta proposta, evidentment, **no coincideix amb el full de ruta -de moment excloent- pactat fa unes setmanes per Junts pel Sí i la CUP al Parlament de Catalunya**. Però permet cercar alguns punts de trobada i mostrar que la noció de “procés constituent no subordinat” pot ser quelcom més que un “artefacte retòric difícil de desxifrar”, com suggereix **Jordi Muñoz** de manera punyent.

Naturalment, l’obertura d’aquesta via a Catalunya exigiria una mobilització i un debat ciutadà, popular, intens, que qüestionari les pràctiques de corrupció i les polítiques d’austeritat d’aquests anys i que reconegui el paper de les classes populars, vinguin d’on vinguin, parlin la llengua que parlin, en la construcció d’un nou país, més just i democràtic. I també reclamaria una rehabilitació dels ponts i del diàleg entre els mons dels Comuns, de la CUP, d’ERC, i fins i tot d’aquells sectors socialistes (dins i fora del PSC) capaços de reaccionar i d’afegir-se al canvi.

Aquesta alternativa tampoc implicaria, per descomptat, que altres forces sobiranistes, com la nova

PDC o Demòcrates de Catalunya, hagin de desaparèixer o ser excloses. Ans al contrari, **un escenari d'aquest tipus contribuiria a la seva refundació real i els hi donaria l'oportunitat de mostrar la seva lleialtat a la voluntat del poble de Catalunya**, fins i tot en cas de perdre la seva posició hegemònica.

No es tracta d'un camí senzill. Però representa, crec, una de les poques alternatives realistes, a curt i mitjà termini, al programa antisocial i centralista del PP i de C's, a l'inviable reformisme de mínims del PSOE i al limitat full de ruta impulsat pel processisme actual a Catalunya.

Anar massa lentament o voler accelerar-ho tot a qualsevol preu, pot tenir conseqüències contraproductives i tal vegada irreversibles

Certament, articular una nova estratègia sobiranista exigeix una coordinació adequada dels tempos de tots els actors concernits. **Anar massa lentament o voler accelerar-ho tot a qualsevol preu, pot tenir conseqüències contraproductives i tal vegada irreversibles.** Tampoc és fàcil pensar la coordinació entre les diferents forces implicades en aquests canvis. De fet, motes d'elles s'estan constituint o refundant, tant a Catalunya com a l'àmbit estatal. Els propis "Comuns" són, a hores d'ara, una realitat en construcció, present a Barcelona i al Congrés i al Senat espanyols, però pendent de constituir-se en el conjunt de Catalunya.

Com el mateix **Jordi Muñoz** admet, algunes de les tensions que hem vist en els últims dies no faciliten l'entesa amplien aquí proposada. Però aquestes reaccions, lluny de recloure'ns en la resignació o en la paràlisi, ens haurien de fer reaccionar. I sobretot, ens haurien d'empènyer a tendir tots els ponts que siguin necessaris, una vegada i una altra. Els mateixos als quals apel·lava **Lluís Companys** quan invocava "el més generós impuls de fraternitat en el comú anhel d'edificar una república lliure i magnífica".

Gerardo Pisarello és primer Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament de Barcelona i un dels impulsors de Barcelona en Comú